

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 38.053.014

Чорноморського національного
університету імені Петра Могили, доктору
наук з державного управління, професору
Ємельянову Володимирі Михайловичу

РЕЦЕНЗІЯ

доктора наук з державного управління, професора кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту публічного управління та адміністрування Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна **Андріяш Вікторії Іванівни** на дисертаційну роботу здобувача наукового ступеня доктора філософії **Шевченко Лілії Василівни** на тему: «Розвиток культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування.

Ступінь актуальності обраної теми дисертаційного дослідження. Обрана дисертанткою тема дисертаційної роботи є актуальною враховуючи те, що культурна дипломатія в її становленні та розвитку сприяє розвитку міжнародних відносин – зі зміцненням державних та недержавних інституцій, з новим колом функцій за рахунок збільшення відкритості й прозорості державних та недержавних суб'єктів. В історичному контексті культурна дипломатія розвивається в сукупності нових технологій та інструментів зовнішньої політики. Протягом тривалого часу до культурної дипломатії часто зверталися за залишковим принципом, сприймаючи її як другорядний чи неповноцінний напрям, не розуміючи її цінностей й алгоритму дії.

Для того, щоб діяльність у сфері культурної дипломатії була успішною, вся система державних і недержавних акторів, їх структур має бути просякнута розумінням важливості цієї сфери. На цьому шляху має відбутися якісний перехід від вузькопрофільного підходу до нової або сучасної культурної дипломатії, до залучення різноманітних стейкхолдерів як у межах, так і поза межами країни.

Попри значну кількість наукових розробок, проблема формування сприятливого образу країни, концептуальної стратегії держави на основі

міжнародних, європейських норм та норм внутрішньо державного права в контексті публічного управління на основі концептуальних засад для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування, повною мірою не досліджувалась, що обумовлює актуальність теми дослідження.

Слід погодитись з позицією автора, пріоритетними напрямками культурної дипломатії в умовах суспільних трансформацій стають: сталий розвиток культурній дипломатії; культурна дипломатія в багаторівневому врядуванні, зокрема на місцевому рівні; гендерні аспекти лідерства в культурній дипломатії через реалізацію короткострокових програм, заходів середньострокової та довгострокової перспективи. Зазначене свідчить про підвищену актуальність, науково-теоретичну і практичну цінність рецензованого дисертаційного дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Аналіз дисертації та публікацій Л. Шевченко дають змогу зробити висновок про те, що наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації мають достатній ступінь обґрунтованості, базуються на науково-теоретичних працях вчених – представників, насамперед, науки публічного управління та адміністрування. Отже, можна констатувати, що ступінь обґрунтованості висновків і рекомендацій дослідження Шевченко Лілії Василівни підтверджується системним аналізом теоретичного матеріалу; виявленням причинно-наслідкових зв'язків між елементами досліджуваних систем; послідовністю і логічністю викладу матеріалу, відповідністю здобутих наукових результатів поставленій у роботі меті та завданням дослідження.

Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних положень та розробка практичних рекомендацій щодо розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України в контексті публічного управління на основі концептуальних засад для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування. Зі сформульованої мети вбачається намір дисертантки проаналізувати та узагальнити фундаментальні науково-теоретичні та нормативні підходи щодо розвитку

теоретико-методологічних засад та обґрунтування науково-прикладних рекомендацій щодо визначення перспективних теоретико-практичних напрямів впровадження культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України в контексті публічного управління в умовах євроінтеграції та підвищення її ефективності.

На підставі дослідження теоретичних засад культурна дипломатія розглядається як курс дій на засадах обміну ідеями, цінностями, традиціями та іншими аспектами культури чи ідентичності для розвитку міжнародних відносин, посилення культурного співробітництва, просування національних інтересів за кордон у багаторівневому врядуванні через державний та приватний сектор, громадянське суспільство. В контексті методології дослідження в умовах невизначеності та нестабільності культурну дипломатію в публічному управлінні представлено з акцентом на трьох векторах розвитку, зокрема поділу влади; розподілу відповідальності; надання відповідних прав.

У рецензованій дисертації дотриманий баланс розкриття усіх наукових поглядів в межах обраного напрямку. Дисертація базується на джерельній базі, до якої включені наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, а також національні та зарубіжні нормативно-правові акти щодо концептуальних засад правового забезпечення культурної дипломатії в багаторівневому врядуванні через класифікацію видів правових норм (міжнародних, національних та інституційних) (221 джерело). Викладені у розділах основної частини роботи положення, переконують у тому, що відповідні питання важливі з науково-теоретичної та практичної точок зору і є недостатньо вивченими у науці публічного управління.

Положення, висновки та пропозиції, що виносяться здобувачем на захист, додатково висвітлюють знані у науці положення та сприяють продовженню і поглибленню досліджень культурної дипломатії в системі публічного управління в умовах євроінтеграції України.

Достовірність та новизна отриманих результатів. Достовірність отриманих результатів дисертаційного дослідження підтверджена їх методологічною обґрунтованістю, використанням теоретичного та практичного

добробку за проблематикою роботи. Наукова новизна одержаних результатів відображена в наступних результатах:

Вперше, розроблено та науково обгрунтовано концептуальні засади культурної дипломатії в системі публічного управління в багаторівневому врядуванні (територіальних програмах та ініціативах; європейському територіальному співробітництві; макрорегіональних стратегіях; місцевому розвитку), які, на відміну від раніше описаних у науковій літературі концепцій, передбачають особливості розподілу відповідальності суб'єктів культурної дипломатії для міжнародних відносин в державно-управлінському контексті та за ключовими тематичними напрямками (сталий розвиток і спільний глобальний порядок денний в культурній дипломатії; культурна дипломатія в багаторівневому врядуванні на місцевому рівні; жіноча дипломатія та гендерні аспекти в культурній дипломатії) через реалізацію короткострокових програм, заходів середньострокової та довгострокової перспективи в процесі імплементації норм та стандартів ЄС.

Удосконалено:

- сутність та зміст культурної дипломатії, основні категорії та поняття «культурна дипломатія», що обумовлюється еволюцією сучасної моделі дипломатії: становленням та розвитком державних та недержавних інституцій з новим колом функцій за рахунок збільшення відкритості й прозорості державних та недержавних суб'єктів культурної дипломатії; активізацією міжнародної стратегічної комунікації у багаторівневому врядуванні (багатосторонні переговори, багатостороння культурна дипломатія); новими видами та напрямками здійснення культурної дипломатії для міжнародних відносин;

- методологічні положення дослідження культурної дипломатії в галузі науки «Публічне управління та адміністрування» через дослідження наукових підходів через визначення завдань публічного управління щодо зовнішньої політики держави на основі міжнародних, європейських норм та норм внутрішньодержавного права з метою створення цілісного позитивного образу держави, орієнтованого на цінності; методологію дослідження культурної

дипломатії в публічному управлінні з акцентом на векторах розвитку культурної дипломатії в заданому контексті в умовах невизначеності та нестабільності (поділ влади; розподіл відповідальності; надання відповідних прав), за яким поділ влади розглядається як змістовне поле культурної дипломатії (види, інструменти, методи) в загальному контексті; розподіл відповідальності між суб'єктами розглядається з позиції ролі та місця культурної дипломатії з позиції стратегічного контексту; надання відповідних прав розглядається як узагальнюючий компонент в контексті багаторівневого врядування в умовах євроінтеграційних процесів;

- систематизацію розподілу відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України в системі публічного управління з позиції її ролі та місця в стратегічному контексті в правовій системі, яка здатна зберігати певний ступінь стабільності за умов практичного сходження від абстракції адміністративних категорій до інституційного забезпечення конкретних законів, норм та стандартів стосовно забезпечення національних інтересів України у відповідному процесі;

- механізми впровадження культурної дипломатії у процесі закріплення іміджу країни на міжнародній арені у вітчизняну систему публічного управління у таких аспектах: зовнішньо-культурна політика, що націлена на збереження національної культури, захист національної ідентичності в міжнародній комунікації та інші цілі; врахування в дипломатичній практиці країни культурних здобутків з метою досягнення міждержавного взаєморозуміння; використання різнопланових чинників, таких як культура, мистецтво й освіта, для захисту та просування національних інтересів на міжнародному рівні.

Дістали подальшого розвитку:

- підходи до аналізу етапів становлення та розвитку культурної дипломатії в історичному контексті через урахування: сукупності нових технологій та інструментів зовнішньої політики, що реалізуються державними і недержавними суб'єктами культурної дипломатії з метою впливу на закордонну громадськість, політичні процеси та прийняття політичних та управлінських

рішень в рамках діяльності політичних інститутів; нових змісту та сутності культурної дипломатії як міждисциплінарної сфери з теоретичними, концептуальними та методологічними міждисциплінарними зв'язками; через врахування онтологічного та епістемологічного підходів; аналіз контексту та чинників впливу на внутрішнє та зовнішнє середовище на основі полікритеріального підходу до угруповання чинників впливу культурної дипломатії як сучасного феномену в реалізації зовнішньої політики України;

– моделі культурної дипломатії в умовах появи нових акторів, актуалізації нових її видів, інструментів та методів на основі становлення та розвитку нових національних правил і положень, інструментів, стимулів, правової інфраструктури, технічної допомоги у новому розподілі відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії з позиції їх ролі та місця в міжнародних відносинах; зарубіжні моделі культурної дипломатії в міжнародних відносинах.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений науковий підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних питаньзвпровадження культурної дипломатіїв реалізації зовнішньої політики Українив контексті публічного управління в умовах євроінтеграції та підвищення її ефективності.

Вбачається позитивним дослідження сутності та змісту культурної дипломатії в контексті основних категорій та понять, що дозволило уточнити поняття «культурна дипломатія» через аналіз еволюції сучасної моделі дипломатії. Запропоноване визначення відрізняється від існуючих визначень культурної дипломатії у системі публічного управління тим, що культурна дипломатія розглядається як курс дій на засадах обміну ідеями, цінностями, традиціями та іншими аспектами культури чи ідентичності для розвитку міжнародних відносин, посилення культурного співробітництва, просування національних інтересів за кордон у багаторівневому врядуванні через державний та приватний сектор, громадянське суспільство.

Повнота викладу положень дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, відсутність порушення академічної доброчесності. Основні результати дисертації достатньо повно викладено у наукових працях: 4-х статтях наукових вітчизняних фахових виданнях (категорія Б); 1 статті в інших виданнях України; 3-х опублікованих працях у виданнях апробаційного характеру.

Зміст вказаних публікацій відображає основні результати дослідження та свідчить про їх належну апробацію. Наукові публікації Л. Шевченко відповідають вимогам пункту 8. Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (Із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Водночас поряд з позитивною оцінкою дисертації Л. Шевченко наукове дослідження, як і будь-яке нове творче дослідження, містить окремі дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення дисертантом під час публічного захисту та є можливими для врахування при здійсненні подальших наукових розробок з обраної тематики:

1. У першому розділі дисертаційної роботи «Теоретичні засади дослідження культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні» дисертантка дослідила поняття «публічна дипломатія» та «стратегічні комунікації». «Стратегічна комунікація» розглядається як дієвий інструмент публічної дипломатії та як поняття, що «циркулювало переважно у сферах маркетингу, менеджменту, зв'язків з громадськістю та політичної комунікації». Дисертанткою зроблено висновок, що у переважній більшості авторів ці поняття розглядають як взаємопов'язані. Така позиція дисертантки не позбавлена дискусійних моментів. Під час публічного захисту хотілось би почути від дисертантки аргументацію, в який спосіб встановлюється цей взаємозв'язок — що спільного між цими поняттями, а чим вони відрізняються?

2. Досліджуючи важливість створення Українського інституту як державної інституції з функціями культурної дипломатії та як неурядової організації мережевого типу, дисертантка не згадує той факт, що цей процес викликав в українському суспільстві багато запитань та дискусій щодо підпорядкування цієї установи, пріоритетності її завдань, відкриття представництв Українського інституту у різних державах світу. Доцільно, на нашу думку, було б провести оцінку потреб щодо створення у провідних європейських державах українських інститутів (наприклад, інститутів Т.Г. Шевченка).

3. У другому розділі «Тенденції розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні» дисертантка аналізує правове регулювання зовнішньої політики України, яке ґрунтується на трьох видах норм: міжнародних, національних та інституційних, які відрізняються порядком ухвалення. Водночас на Рис.2.1 «Концептуальні засади правового забезпечення культурної дипломатії» бракує представлення міжнародного рівня.

4. В дисертаційному дослідженні (підрозділ 2.3) авторкою було узагальнено в Рис. 2.2. Напрямки діяльності МЗС України у сфері культурної дипломатії. Заслуговує на увагу, що дисертантка здійснює глибокий аналіз напрямків роботи з просування культурної спадщини України. Водночас, враховуючи важливість проблематики, доцільно було б зосередитись на напрямках діяльності інших органів виконавчої влади у сфері культурної дипломатії, що значно посилює наукову цінність дослідження.

У той же час слід констатувати, що висловлені зауваження та пропозиції носять здебільшого дискусійний та рекомендаційний характер, а висловлені недоліки і побажання, насамперед, окреслюють можливі перспективні напрями дальшої наукової роботи та творчих пошуків у розробленні проблематики дисертаційного дослідження.

Разом з тим, наведені зауваження загалом не впливають на позитивну оцінку роботи. Дисертація є завершеним, актуальним, самостійним та аргументованим науковим дослідженням. Обґрунтованість одержаних

результатів підтверджена теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних та зарубіжних вчених, комплексним аналізом національного законодавства. Висновки до дисертації містять наукові результати, отримані дисертантом особисто, синтезують накопичену у змісті інформацію відповідно до сформульованих у вступі загальної мети і конкретних завдань.

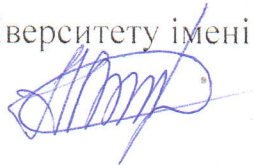
Загальний висновок та оцінка дисертації. На підставі вищевикладеного вважаємо, що дисертаційне дослідження Шевченко Лілії Василівни на тему «Розвиток культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні», є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові теоретично обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливу наукову проблему у формі науково обґрунтованих концептуальних засад культурної дипломатії в системі публічного управління в багаторівневому врядуванні, які передбачають особливості розподілу відповідальності суб'єктів культурної дипломатії для міжнародних відносин в державно-управлінському контексті та за ключовими тематичними напрямками, а сама дисертантка — Шевченко Лілія Василівна набула теоретичних знань, достатніх для розв'язання комплексних проблем у сфері публічного управління, оволоділа методологією наукової діяльності, а також здійснила власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Дисертаційна робота Шевченко Лілії Василівни за темою «Розвиток культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні», за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» є завершеним самостійним науковим дослідженням і відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261; «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого

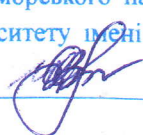
постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (Із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024), а її авторка – Шевченко Лілія Василівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

докторка наук з державного управління,
професорка кафедри публічного управління та адміністрування
Навчально-наукового інституту публічного управління
та адміністрування
Чорноморського національного університету імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна

Вікторія АНДРІЯШ

ЗАСВІДЧУЮ Вчений секретар Чорноморського національного університету імені Петра Могили В.О. Чорна «___» _____ 20__ р.
